

Ismét megbékélés

Szerző Administrator
2014. szeptember 01.
Utolsó frissítés 2014. szeptember 01.

Megjelent a Békességes szó című kötet. Bemutató: szeptember 4-én, csütörtökön, délután 6 órakor Budapesten, a Párbeszéd Házában (VIII. ker. Horánszky u. 20.). Közreműködik: Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész.

- Hét országból ötvennyolcan szólnak arról, hogy mi dolgunk a világnak ebben a kicsiny és zajos szögletében, s hogy sikerül-e példakövetőkből példává lennünk. -

Részlet:..."A népdal nem ismeri a határokat, nem ismeri a kirekesztést, gyűlöletet. A népdal lelkiülete, szépsége azért tudott kimagasló művészetté kristályosodni, mert az egykoron nagyrészt békében egymás mellett élő népek, nemzetek megajándékozták egymást saját népművészetükkel. - Ezt már Szvorák Katalin írta, aki hozzátette: Politikai véleményt kinyilvánítani ritka alkalom számomra, mert Bartók 1937-ben megjelent gondolata gyakran visszacseng lelkemben: "...ahol a politika kezdődik, ott megszűnik a művészet és a tudomány, megszűnik a jog és belátás." Charta ügyben mégis megszólalt, persze ezzel is aláhúzta, hogy ez a mozgalom nem politika, legalábbis nem pártpolitika, hanem a szó ősi értelmében közös világunk (poliszunk) ügyeinek intézése. Szeptember elején nemcsak az iskolák nyitnak, hanem a mi megbékélési mozgalmunk is újramezdi rendszeres havi összejöveteleit. Az első alkalom már itt is van: szeptember 4-én találkozhatunk, csütörtökön, délután 6 órakor a szokott helyen: Budapesten, a Párbeszéd Házában (VIII. ker. Horánszky u. 20.)

Ez az évadkezdő Jean Monnet est ismét különleges lesz. Megjelent ugyanis a Békességes szó című kötetünk, amelynek alcíme: A Charta XXI Megbékélési és Együttműködési Mozgalom üzenete. Ebben a könyvben hét ország 58 polgára szólal meg és fogalmazza meg békességes gondolatait. A szerzők közül csak 45 a magyar. Ezen az estén ezt a kötetet mutatjuk be, persze nem felolvasva a 141 oldalt, de egy keresztmetszetet nyújtva a kötetről. Lesz közben szavazat és dal is (Szvorák Katalin). Ha nem is mind az 58 szerző, de jó páran személyesen is jelen lesznek, s együttlétünk második felében kérdezni is lehet őket. A csábítás további trükkje: a jelenlevők hozzá jutnak a kötethez, ami nem kerül bolti forgalomba, csak a Charta rendezvényeken lehet kapni példányokat, amíg a készlet tart.

Ezt megelőzően lesz még egy lassan hagyományos rendezvényünk: részt veszünk a lendvai bográcsünnepen. A Charta XXI csapata is elkészíti a maga bográcsát, kínálja az érdeklődőket, reménykedik a díjazásban, s közben lehetőséget ad a mozgalomhoz való csatlakozásra. Könnyen felismerhetők lesznek a sok versenyző között, mert a Charta XXI színes emblémájával ékesített pólót viselnek majd. Ez a rendezvény augusztus 30-án lesz, főzni dél körül kezdenek a csapatok, délután 3 és 6 óra között érdemes odamenni. Lendva mindig megér egy kirándulást, de a bográcsverseny különösen.

Végezetül emlékeztetni szeretnénk arra, hogy a mozgalom működtetéséhez elengedhetetlen, hogy támogatást kapjon. A Charta XXI Egyesületnek szánt adományokat át lehet utalni a 11711003-2001175 számú forint és a 11763110-34384882 számú euró számlára. A banki átutaláshoz szükséges IBAN számlaszám: HU30117110032001175000000000 (Forint) illetve HU18117631103438488200000000 (euró). A számlavezető bank az OTP Bank Nyrt, SWIFT kódja: OTPVHUBH

Tudjuk, hogy a mozgalmunkhoz csatlakozottak nem a társadalom leggazdagabb rétegéből kerülnek ki. Ugyanakkor bármilyen kis összeg is jelentős lehet, egyrészt mert jelzi az adományozó elkötelezettségét, másrészt mert sok kicsi sokra megy. Egy fejenkénti 1000 Forintos adomány máris több mint öt milliós tőkét jelentene, azaz további köteteket, rendezvényeket. Sokak még ezt sem engedhetik meg maguknak, tehát semmit sem követelünk, csak tisztelettel kérünk azoktól, akik tehetik.

A közeli találkozás reményében, - de a távol maradókat is - barátsággal köszönti a Charta csapat nevében:

Surján László

Békességes szó

Hét országból ötvennyolcan szólnak arról, hogy mi dolgunk a világnak ebben a kicsiny és zajos szögletében, s hogy sikerül-e példakövetőkből példává lennünk.

Amikor a Nagy Háború centenáriumi évében Magyarország szomszédairól gondolkodunk, Közép-Európa jövőjét tervezgetjük. Tudjuk, hogy "egy közép-európainak nem kell, másnak pedig nem lehet elmagyarázni, hogy mi Közép-Európa", mondta Dr. Emil Brix, 1998-ban. Jaques Rubnik pedig azt írta, hogy Közép-Európa manapság "inkább lelkiállapot, mint tudományos fogalom." Így indítja Beke Mihály András a Békességes Szó kötetben megjelent írását. Milyen ma, másfél évtized múltán ez a lelkiállapot? Válságos.

Komolyabb válságról van szó, mint be mernénk magunknak vallani! Nem pusztán egy - mégoly súlyos - pénzügyi vagy gazdasági válságról. Sokkal többről van szó: Európa elrablásáról. A főnőczi királylány megbecstelenítéséről. Az európai civilizáció válságáról. Az alapértékeiben, a családjában, hitében, nemzeti és immár nemi mivoltában is végtelenül elbizonytalanított európai ember válságáról. Egy nevetségesen kegyetlen válságról: a svédországi óvodákban a fiúk

számára is kötelező "szoknya-napokról", a kocsmává alakított angol és ír templomokról, az egyéni szabadságjogok új vallásáról. A kultúrát fölváltotta a giccs és az erő kultusza. A tömeg zaja!

A közép-európai nemzetek nem az európai szabadsághoz és jóléthez, hanem az európai válsághoz csatlakoztak. Váratlanul szembesültek Európa nyugati felének mindent eluraló újkori materializmusával, a keresztény fogantatású értékek relativizálódásával. Közép-Európa akkor ébredt fel lázalmából, amikor a Nyugatot éppen leverte lábáról a láz és a morális válság.

Lehet, hogy a közép-európai népek tisztábbnak megmaradt ítélőképessége és morális erő-tartalékai alkalmasak a nyugati politikák kiigazítására, a morális válsággal való szembenézésre? Lehet, hogy most Kelet tehet ajánlatokat, és a Nyugat dolga lenne, hogy figyelmesen meghallgassa azokat? Mindez nem egy elfogult közép-európai értelmiség képzelgése, hanem a belga Leo Tindemans véleménye. Lehet, hogy ez nem csupán Közép-Európa, hanem egész Európa utolsó esélye?

Én ebben hiszek. Közép-Európa hivatásában! Mit számítanak csipp-csupp vitáink, mikor fontosabb dolgunk van. Beke magasra tette tehát a mércét, s noha igazat adok neki, a továbbiak látszólag mégis e csipp-csupp vitákról szólnak. A mi térségünk csak akkor tud üzeni bárkinek, ha egységre jut. Nem szoríthatunk kormány szintű érdekházasságokra. Szerelmi kapcsolat, de legalább szívbéli barátság kell. Kötetünk szerzői arról beszélnek, hogy a jelen minden sanyarúsága ellenére ez lehetséges.

A szlovák Lubo Bechný így írt erről: A megbékélés mára az egyetlen út lett, ha nem akarunk állandó feszültségben élni, egymást pusztítani. Ukrajna és Oroszország példáján is látható, hogy hova fajulhatnak a dolgok két egymáshoz közel álló szláv nép között. Ez akkor történik, ha a világra a saját kis portánk adta szűk keretből tekintünk, ahelyett hogy távlatokból, például egy úrhajóról vagy legalább repülőről néznénk körül. Akkor ugyanis feléledne bennünk az érzés, hogy az egész bolygó tulajdonképpen az otthonunk, és testvérként látnánk minden népet. A valódi, élő kereszténység az ellenségeskedésen való túllépésnek és a nemzetek közötti előítéletek leküzdésének alapfeltétele. Egyik nemzet sem felsőbbrendűbb a másiknál, hiszen nem ez volt a Teremtő szándéka.

Borboly Csaba megnevezi a bűnösöket is: Nagyon átverték minket azok az értelmiségiek, akik a nacionalizmus és a nemzetállam teóriáival etették a népeket; szlovákokat, magyarokat és másokat. Megrontották gondolkodásunkat, egymás ellen uszítottak minket. Hol ebből a helyzetből a kitörés? Mindenki el tudja mondani, hogy mi az, amit hiányol, s ezt a hiányérzetet egy szóval össze lehet foglalni: szeretethiány. Az elfogadás, a megbecsülés és a szeretet az, ami nélkül nem valósulhat meg a társadalmi béke. Egyre kevesebb kiegyen-súlyozott, boldog embert láttok a környezetemben. Sajnos sok esetben közösségeinket a szétesés fenyegeti, mert folyamatosan háttérbe szorulnak azok az emberi értékek, amelyek évszázadokon keresztül meghatározták közösségi életünket. Azt látom, hogy a társadalmi kapcsolatokból lassan kikopik az emberi jószág. Egymás felé kell fordulnunk, meg kell hallgatnunk a problémákat, segítenünk kell egymáson.

A tét óriási, a felelősségünk nagy. Csermely Péter írja: Az együttműködés, az egymásra találás, és az ehhez szükséges békességes kiengesztelődés nem csupán elhatározás, avagy morális alapállás kérdése, hanem olyan korparancs, ami nélkül az együtt nem működő, a ki nem engesztelődő közösség hosszabb távon elbukik. Tamási Orosz János, aki a kezdetektől fogva munkálkodott ennek a mozgalomnak a sikerén, maga is számolt a bukás lehetőségével: "Nem hittem benne. De jött valaki, akiben egy hasonló, vagy tán ugyanaz a gondolat fészkelte; jött, és belétöltötte hitét. Egyedül volt. Azután négyen-öten összehajoltunk; pont annyian, amennyi magyart álmodott a haza magasába Illyés, majd egyre többen, s immár ötezren jegyzik Kiáltványunkat. És egyre többen leszünk, és a végén talán azon kapom magam, hogy elkezdek hinni benne. Segítenek?"

A sikerre nincs garancia, inkább kérdőjelek vannak. Duray Miklós: A huszadik században a magyar kisebbség tudatában s az egész magyar nemzet tudatában is a megélt negatív élmények vannak túlsúlyban. Meg lehet-e vajon oldani ezt az összegubancolódtott Duna-menti csomót?

A kisebbségi sors felkészít a veszteség vállalására is. Vári Fábián írja ezt le abban a versben, amelyet Juhász Judit idézett be kötetünkbe:

Kivont kardok közt

Úgy élek évek óta már,
Mint aki fejvesztésre vár,

Vagy gályára tán egy parton.
Fejemet kezemben tartom.

Lenne bár mind ez csak álom,
Lelkem az Úrnak ajánlom.

De veregessetek vállon,
Ha próbatétel is, állom!

Könnyebb tán csodára várni,
Mint kivont kardok közt állni?

Görcsöt kap köröttem minden -
Ollóval vágják az ingem!

Gallérom elveszítettem,
Térdelek szárnyszegetten.

Ám a bakó is esendő!
Ne érjen szememhez kendő!

Hadd láthassam meg, kérem,
Bíborban buggyanó vérem...

Nem szeretnék senkit valamiféle búsongó hangulatba taszítani, de ne hazudjuk szőnyeg alá söprő bájbígyorral szépnek a világot, ha nem az. Szókimondás, a sebek fájdalmas felvágása és megtisztítása nélkül csak elodázzuk a valós megoldást.

Egy felmérés szerint most a románoknak mintegy 40 százaléka gondol jó szívvel Magyarországra. Ne bosszankodjunk a többi százalék miatt. Nagyon sok közép-európaiban, köztük vagy tíz milliónyi románban ott van az a lelki finomság, ami a megoldás felé vezet. Lehet, hogy csak egy kis körben hat, épp ezért kell felfedezni, összekötni a tisztesség és a barátság kis köreit. Nézzünk egy szlovákiai példát. Kornélia Slabáková professzor asszony Párkányból: "Szeretem az embereket, jöjjenek különböző nemzetiségi, kulturális vagy épp vallási háttérrel. Örömmel ismerem meg őket, jó velük beszélgetni, tetszik a különbözőségük, a sokféleségük, a "másságuk". Vonz a zenéjük, táncuk, építészetük, képzőművészetük. Érzem, hogy mindez engem gazdagít, boldogít és szélesíti az életem horizontját. Igyekszem megmutatni feléjük a tiszteletet, s örömmel veszem ugyanezt tőlük is.

Nagyon ide illik az a Bartók idézet, amellyel Mózer Zoltán gazdagította a kötetet: "Ma embere - minden vad idők legvadabbikának embere - légy... mindennek előtt ember: és csak ha már megértetted, hogyan légy ember, akkor törődj hazával, bajtársokkal és barátokkal!"

Figyeljük meg és merítsünk reményt Dobos Marianne hatyújától. Nézzük a vízen úszó madár körül a hullámokat, egyre kisebbek az előtte levőek, a nagyok mögötte, és oldalt vannak...

Sokat átéltünk már. A térségünkben élő minden nemzet okozott méltatlan szenvedést másoknak és szenvedett méltatlanul másoktól. Joggal hihetjük, hogy a nagyobb hullámokat már elhagytuk. Ez vélem kihallani a szabadkai Miroslav Jovancic szavaiból:

"Utópia?

Lehetséges.

Hiszem, hogy lehetséges áthidalni minden akadályt, mely napjainkat ezen az úton felmerül. Hiszek egy magasabb rendű társadalomban, mely a felfedezés és az elfogadás elvein alapul. Itt főként a kulturális és oktatási hidakra gondolok."

Ha oktatás, akkor első helyen a történelem.

Megdöbbenő látni, hogy a szélsőséges történelemszemlélet következtében a környező országokban a mai generációk már nem is értik, hogy miért élnek ott magyarok. A történelmi tényekkel a múltba való réveteg, pótcselekvő tekintet nélkül kell tisztában lenni. Meggyőződése, ha adott esetben gyengén is, a környező országok népeiben is megvan a megbékélés, az együttélésre való hajlam.

Ez a véleménye Hölvényi Györgynek, európai képviselőnknek, s íme itt rá Mădălin Guriu válasza: "A világ egyetlen országa sem fogadta el eddig azt, hogy iskolai tankönyvet szerkesszen egy más országgal együttműködve, ám mindennek kell egy kezdet. Lehet, hogy ily módon a történelemkönyvek megtisztulnak majd az ultra nacionalis propagandától, elhanyagolva a vitatható periódusokat és a nemzeti hősök túlzott felemelését."

A helyzet persze éppen Romániában nagyon bonyolult. Zsigmond József szerint "Az oktatási rendszer a legnagyobb probléma. Egy román történelem könyvben 40% ókori román történelem, 50% 1918 utáni román történelem és a köztes időszakokra csak 10% marad. A román iskolákban nem tanítanak szinte semmit a Magyar Királyságról, az erdélyi fejedelmekről. Ez nagyon nagy probléma. Oktatási és állampolgári nevelési paradigmaváltásra van szükség.

A történelmet alig lehet a napi politikai hatásoktól megszabadítani. De szép lenne, ha régiókban alkotmányos tilalma volna annak, hogy a politikusok ünnepi beszédei aktualizálják a történelmet! Reménykeltő viszont, ahogy a losonci Puntigán József által idézett Pavel Dvořák felismeri: A történelmet legalább három szempontból lehet értelmezni. Van a tényleges történelem, amit gyakorlatilag senki sem ismer. Van az a történelem, amit lejegyeztek a krónikások, megörökítettek a mondák legendák, az egyéb dokumentumok és források. S van az a történelem, amelyet nemzeti és politikai megfontolások alapján látni szeretnének a mai történészek és politikusok. Utóbbival van szoros összefüggésben az, hogy az egyes időszakokban az eseményeknek és személyeknek felállított emlékműveket más időszakban átírják vagy lerombolják, azokat egy másik nemzet dicsőítésére vagy éppen becsmérlésére használva.

Ha a politika átadja a helyét a tudománynak, akkor nemcsak irigykedhetünk a német-francia közös történelemkönyvre, hanem mi is megírjuk a nemzeteket közelítő, tudatformáló műveket.

Sajnos még ott sem élünk ezzel a lehetőséggel, ahol pedig különösebb erőfeszítés nélkül lehetne. A horvát magyar kettős identitású történészprofesszor, Sokcsevits Dénes írta: "A magyarság több mint nyolcszáz éven keresztül államközösségben élt együtt a horvátokkal, s többnyire békességben. Osztozott vele jóban-rosszban, küzdött közös ellenség ellen, s a hosszú közös lét során mindössze egyszer került sor közöttük fegyveres konfliktusra. A horvát történelem egészét mégsem ismerik a magyarok. A tankönyvekben és a szélesebb közvéleményben még midig nem tudatosodott eléggé, hogy a hajdani Magyar Királyság 1102-től 1918-ig valójában magyar-horvát államközösség volt.

A horvát-magyar együttélés mellett a ruszin-magyar kapcsolat is a békés, mondhatnám boldog együttélés példája.

Vári Fábián László: "Békesség rendszerint ott van, ahol egyik fél sem pályázik a szomszéd erdejére, legelőjére,

egyéb javaira. Így vagyunk mi a kárpátaljai ruszinokkal, akik majd ezer éves közös történelmünk során sohasem fordultak magyar testvéreik ellen. Épp elég beszédes a Rákóczi fejedelem által rájuk testált állandó jelző, mely szerint ők a Gens fidelissima, a leghűségesebb nemzet. De épp ilyen odaadóan támogatták a magyar ügyet a Kossuth által vezetett szabadságharcban is, és ezeknek a közös küzdelmeknek az emléke ma is él. Amikor 1935-ben a tiszai turulok emlékműnél a Fejedelem halálának 200. évfordulójára emlékezett Kárpátalja magyarsága, eljöttek ők is, elhozták, és újra rúdra tűzték a hajdanán Rákóczitól kapott, féltve őrzött kuruc lobogót. De eljönnek ma is - évről-évre -, és elmondják, hogy szíveik a mienkkel együtt dobbannak, s hogy nem mondtak le a velünk együtt létesítendő-építendő közös hazáról."

Pillanatnyilag a szlovák-magyar viszony egyike a legfeszültebbnek a térségben, pedig a szlovák-magyar együttélésnek sok-sok szép emléke van. Ezek sajnos nem jutnak el sem a szlovák, sem a magyar köztudatba. Krman Dániel úgy tudott hungarus lenni, hogy Zsolna főterén 1707. március 8-án szlovákul szentelte meg Rákóczi tüzérségének zászlóit. Rudnay Sándor esztergomi érseknek a XVIII-XIX. század fordulóján mondott szlovák nyelvű prédikációi iskolai tananyagba való természetes magyarázatai az uhorský-hungarus tudat titkának. És vigyázat! Ez az Uhorsko-Magyarhon titok tovább él! Akkor is, amikor már épültek a nemzeti székértáborok. 1861-ben Sládkovič még édes hazája szent koronája legszebb diadémjának nevezte Pestet, amikor a vesztébe süllyedő ország szelíd búcsúztatója, Mikszáth Kálmán tudott úgy magyar lenni, hogy egybeforrt szűkebb pátriájának tóttjaival. Uhorsko-Magyarhon őrtűzei ma is világítanak. Ki más lelkesedhet ennyire, mint Käfer István. Köszönet érte.

Ma még a jó példák helyet inkább a sérelmeket verjük bele az új nemzedék fejébe. Pedig a múlt egymáson elkövetett sérelmeinek "szajkózása" nem teremthet alapot a megbékéléshez, a békés egymás mellett éléshez. A Kárpát-medence nemzetei összefogás és történelmük, kultúrájuk, nyelvük kölcsönös tisztelete, elfogadása, urambocsá szeretete nélkül, egyenként is az elsorvasásra, a lassú felszámolódásra vannak ítélve. A nemzetek közti kiengesztelődés - nem a tolerancián, hanem a feltétlen elfogadáson alapuló igaz megbékélés - lehetőség és egyáltalán nem utópia! Csak rajtunk múlik! Ezt már Mikóczy Dénes üzenete Nagymenyéről. Kevés helyen él annak emléke, hogy ezer éves történelmünk közös történelem. A Délvidéken, a Vajdaságban azonban példamutatóan él ez a gondolat. Korom Mária így vall erről: "Hiszem azt, hogy itt élő nemzetiségek történelme, ha tetszik, ha nem, összeforrt: nem vitathatom el a Szabadkai Városházát egy generációk óta itt élő horvátból, szerbtől - amennyire hozzám, annyira hozzá is tartozik. Hiszem azt, hogy térségünk konyhája szétválaszthatatlanul összefonódott, s ettől igazi kincsesládává vált. Hiszem azt, hogy a múlton kesergés nem vezet sehova. Hiszem azt, hogy az egymás ellen uszítás egyre inkább a végéhez közeledő haszontalan politikai fogás. Hiszem azt, hogy együtt sokkal több mindent érhetünk el, mint egymás torkának esve, acsarkodva. Hiszem azt, hogy az a Vajdaság, ahol én születtem, megelőzte korát. S hiszem azt, hogy ez a Vajdaság hamarosan ismét az a Vajdaság lesz. Csak tennünk kell érte: együtt sikerülni fog."

Történelemtanításunk egyik durva hibája, hogy úgy gondolunk vissza az 1920 előtti Magyarországára, mint egységes nemzetállamra. Hiába tanultuk, hogy Szent István mennyire megbecsülte az idegeneket. Nem tudatosítjuk, hogy a magyar király nemcsak a magyaroké volt, hanem más népeké, például a nálunk előbb idetelepült szlávoké is. Nem akarjuk tudomásul venni, hogy Erdélyben óriási román többség volt jóval Trianon előtt is.

Az együtt élő közösségek mi tudata mellett nagy szükség van az egész Közép-Európára kiterjedő mi tudatra is. Van mire büszkének lennünk. Nemcsak mi, "az egész emberiség büszke lehet olyan régióbeli géniuszokra, mint például a zene világában Mozart, Chopin, Smetana, Liszt, Bartók vagy Enescu. A 20. század az élet minden jelentős területét befolyásoló tudományos eredményeinek egy jelentős része is a régió szülötteinek nevéhez fűződik. Nikola Tesla, Jedlik Ányos, Puskás Tivadar, és sokan mások a technikai fejlődés motorjai voltak, mutatott rá joggal Kroó Norbert akadémikus.

Az emberi természet velejárója, hogy a rossz jelenségre élénken reagálunk, a jót természetesnek vesszük. Különös fontossága van tehát annak, hogy tudatosítsuk a jó dolgokat. Vegyük észre: sokan készek a baráti kézfogásra. Marosz Diána véletlenül találkozott Necpálban egy idős szlovák állatorvossal. Részlet az élményeiből: A falon egymás mellett Ferenc József császár és Szent István király képe. A bácsi megáll előttük, és ezt mondja: "Íme, az első és az utolsó közös királyunk." "Volt egy Szent László képem is - meséli -, de azt elkunyerálták tőlem a magyar turisták. Akkor még nem volt meg a múzeum, hát odaadtam." Megmutatja anyósa képét is, aki "áldott jó, gyönyörű, és nagyon okos asszony volt. Jászberényből jött, nem is tanult meg soha jól szlovákul." Két éve elhunyt felesége fényképét is szeretettel mutatja, már ő is a múzeum része. Még a ház pincéjébe is levisz minket, ahol saját főzésű pálinkával kínál.

Vladimír Hanzlíknak hívják ezt a tiszteletre méltó urat, aki kimondta a szlovák és magyar gondolkodás átalakítása szempontjából a kulcsmondatot. Akkor lelkesedett fel, amikor megtudta, hogy vendégei között két budapesti is van: "Hiszen közös a múltunk: Budapest a miénk is volt, a Tátra meg a maguké is."

Hasonló volt Bethlenfalvy Gábor tapasztalata is, aki szepességi szlovák ismerőseivel nézte Budapesten, Szent István napján a tűzijátékot, s közben felidézte felvidéki tapasztalatait: Néztam a víz fölött magasan színesen szétpukkanó rakétákat. Eszembe jutottak a tűzből kipattanó szikrák, a kertben, azon a csendes nyári estén, ott fent, a Szepességben. Aztán arra gondoltam, hogy azokkal a szlovákokkal, akikkel egyszer közösen kolbászt sütögettünk és tűzijátékot néztünk, már biztosan nem tud minket senki egymásra haragítani.

A hivatásos gyűlölködéssel tehát szembe kell állítanunk a magánemberek közötti egészséges kapcsolatokat. Ezek kialakulásához pedig elengedhetetlen, hogy jobban megismerjük egymást. Ebben a folyamatban a vegyes házasságok nem feltétlenül a beolvadás jelei, hanem épp a közvetítés és közeledés elősegítői. Íme egy jó példa: Ha Magyarországon vagy Ausztriában járok, soha nem érzem magam idegennek, sokkal inkább úgy, mintha otthon lennék. Természetileg úgy gondolom sokkal inkább hasonlítunk egymásra a magyarokkal, mint például a csehekkel, még ha a csehekkel nem is olyan régen még egy országban is éltünk. Szeretem, hogy a magyarok tisztelik a kultúrájukat, nyelvüket, s komoly erőfeszítéseket tesznek azért, hogy azt meg is őrizzék. Úgy gondolom, hogy elsődleges

kötelességünk kellene, hogy legyen, hogy a nyelvet és a kulturális örökséget továbbadjuk gyermekeinknek. Azok a szülők, akik ezt nem teszik, megfosztják gyermekeiket egy szélesebb világlátástól. Saját gyermekeimet arrafele terelgetem, hogy ne kelljen választaniuk két kultúra és nyelv közül, hogy legyenek büszkéek arra, hogy két anyanyelvük van, vagyis hogy egy anyanyelvük és egy apanyelvük. Ugyan ez, mint a gyermekek iránti szeretettel: A második gyermekét váró anyák gyakran aggódnak: lehet-e a két gyermeket ugyanúgy szeretni, vagy épp meg tudja-e majd osztani a szeretetét a kettő között. Aztán mikor megszületik a második, rájön, hogy a szeretet nem megoszlik, hanem épp ellenkezőleg, sokszorozódik. Ugyanez érvényes a lehetőségre, hogy valaki két kultúrában nőjön fel. (Petra Nagyová Dzerengová) Egymás jobb megismeréséhez és megbecsüléséhez persze nem kell összeházasodni. A vegyes lakosságú települések eleve jó alkalmak lehetnének a közeledésnek, ha nem mérgeznék a levegőt a hivatalos politika. De vannak nagyon jó példák is. Mint például Szabó Erika élménye Boldogon:

"Egy falusi mulatságon voltam tanúja a következő jelenetnek. Úgy hajnaltájt lehetett, a zenészek épp új kört kezdtek játszani a pihenő után. Egy szlovák számmal indítottak, majd átváltottak magyarra, mire az asztalnál ülő idegenek közül megszólalt az egyik lány s annyit mondott szlovákul: "Na ne, miért kell már megint magyar számokat játszani? Nem ismerem őket, nem értem miről énekelnek s amúgy is, ez itt Szlovákia." A döbbenettől szólni sem tudtunk, csak az egyik fiú, aki maga is szlovák, csak ő reagált. "Mit mondtál?!" szólt a lányra talán egy kicsit túl gorombán. Mindketten ugyanabból a faluból származunk, egy olyan közösségben nőttünk fel, ahol a nemzetiségi hovatartozás soha nem volt téma s manapság sem az. Ami számít, azok a tettek. Így volt ez már a múltban is, amikor a falu lakosságát elkerülte a kitelepítés veszélye, köszönhetően az itt élő egyetlen szlovák családnak, akik kiálltak a magyar ajkú lakosság mellett, mondván, mindig békességben éltek. Ezt az örökséget hordozzuk magunkban mi fiatalok is. Ezért volt számunkra oly megdöbbentő a fent leírt jelenet, hisz soha nem firtattuk, ki mely nemzethez tartozik, az a fontos, milyen ember."

A hétköznapi emberi kapcsolatoktól el kell jutni a nemzetek közötti párbeszédhez. Ez a párbeszéd "túlmutat a történelmi sérelmeken és képes nyitottan kezelni a problémákat, ezáltal új színt ad az interetnikus viszonyoknak." Ezek már Zámboreszki Ákos szavai, aki kifejti, hogy a párbeszéd a "hétköznapi emberek szintjén ez már évszázadok óta jól működik. Ez az a szint, ahol soha nem jelentett gondot, hogy milyen nemzetiségű a szomszéd, egészen addig, amíg a felülről érkező ideológiák ezt másképp nem diktálták. Ha nehéz is, de ellen kell állni a propagandának és nem szabad hagyni, hogy a mindenkorai nagypolitika határozza meg cselekedeteinket és gondolatainkat. Erőt gyűjteni és képesnek lenni arra, hogy leszámoljunk a bennünk élő sztereotípiákkal."

Ha egymást megismerjük, akarva, akaratlan tanulunk egymástól. Ezért volt fontos világot látni már a régi időkben is, de a vegyes lakosságú településeken ki sem kell mozdulni otthonról, hogy gazdagodjunk. Tegldi Andrea így vall erről: A tavaszt várva nekem a ’márciuska’ hiányzik legjobban Romániából. Emlékezetem számos olyan élménnyel van tele, amikor március 1-én a fiúk fehér-piros szalaggal átkötött márciuskákát ajándékoznak a lányoknak, amelyeket aztán a lányok hetekig büszkén hordanak. A fehér zsinór a telet, a piros pedig a tavaszt jelképezi. A ’márciuska’ népszokását ma már sokan az erdélyi magyarok közül is átvették és szerintem remekül ábrázolja, hogy egy nemzet kultúrája hogyan képes gyarapítani egy másik nemzetét. Ehhez persze az kell, hogy megismerjük a másik szokását (kultúráját, nyelvét), mert a megismerés bizalmat szül. Az etnikai határokat átlépő emberi kapcsolatok alkalmat adhatnak akár a legkényesebb kérdések előhozatalára és akár a megoldására is. Ugron Éva történetét mindenkinek meg kellene ismernie. Ő észrevette, hogy a "román embereknek elkezdett bekerülni a fejébe, hogy nekünk más a véleményünk Erdély történelméről, mint nekik. És kérdeznék:

- Maguk tényleg úgy gondolják, hogy ez magyar föld volt?
- Nem gondoljuk, mi ezt tudjuk.
- Mire alapozzák? Bizonyítsa be!
- Ez a történészek dolga, de pár érvem nekem is van.
- ???
- Járt régi temetőben?
- Igen.
- Milyen nevek vannak a valóban régi sírköveken?
- Hmm... Igaza van, magyarok.
- Tudja, hogy élnek örmények Erdélyben?
- Igen.
- Azt tudja, mióta?
- Rég.
- Mégis, mikortól?
- 1800?
- Még korábtól. Milyen nyelven beszélnek?
- Magyarul.
- Ha itt akkor románok éltek, kitől tanultak meg magyarul, és minek?

Sajnos legtöbbször felháborodunk a másik fél tudatlanságán, illetve tanítóinak hamisságán. Ezzel azonban semmire sem megyünk. Okos szóval, érvekkel, tényekkel viszont lehet hatásunk. Persze törekedni kell azokra a kapcsolatokra, amelyek nem vetnek fel kényes kérdéseket, egyszerűen összehozzák a nemzeteket. Ilyen a kultúra, s azon belül különösen a zene és a tánc. Abkarovits Endre megfogalmazásában: Azok, akik a táncházakban a szomszéd és más népek táncait járják, zenéjüket hallgatják, nem valószínű, hogy ezen etnikumokkal szemben valaha is ellenségesen, előítéléssel viselkednének. Abkarovits arra is rámutat, hogy többről van szó, mint az előítélet hiányáról. Ennél fontosabb a felismerés: egymást gazdagíthatjuk. "Erdélyben fokozatosan keveredtek össze a különböző etnikumok. Amikor ez spontán

módon ment végbe, akkor az emberek általában megtanulták kölcsönösen tisztelni egymás kultúráját, szokásait, s az is természetes volt, hogy legalább valamilyen szinten egymás nyelvét is beszélték. Ünnepeikre meghívták egymást, s egy-egy lakodalomban vagy más jeles eseményeken teret engedtek annak, hogy a másik nemzetiség táncai, zenéje, dalai is megjelenjenek. Így aztán az erdélyi románok táncai jobban hasonlítanak a magyarokéra, mint a moldvai vagy havasalföldi románokéra. Arról a dallamról, amit én sokáig úgy tartottam számon, mint a legszebb magyar népi dallamot, idővel megtudtam, hogy egy bonchidai román forгатós."

"A népdal nem ismeri a határokat, nem ismeri a kirekesztést, gyűlöletet. A népdal lelkülete, szépsége azért tudott kimagasló művészetté kristályosodni, mert az egykoron nagyrészt békében egymás mellett élő népek, nemzetek megajándékozták egymást saját népművészetükkel. - Ezt már Szvorák Katalin írta, aki hozzátette: Politikai véleményt kinyilvánítani ritka alkalom számomra, mert Bartók 1937-ben megjelent gondolata gyakran visszacseng lelkemben: "...ahol a politika kezdődik, ott megszűnik a művészet és a tudomány, megszűnik a jog és belátás." Charta ügyben mégis megszólalt, persze ezzel is aláhúzta, hogy ez a mozgalom nem politika, legalábbis nem pártpolitika, hanem a szó ősi értelmében közös világunk (poliszunk) ügyeinek intézése.

Kell-e megbékélés a térségben? A válasz egyértelműen IGEN - állítja Szabó Antal. Üzenete fontos, mert szót emel a közeledés legfőbb akadálya, a kölcsönös félelem ellen. Így ír: "Az elmúlt évtizedekben Európán, de az egész világon is legjobban II. János Pál pápát tisztellem és becsülöm, aki 1978-ban első ünnepélyes pápai miséjén homíliáját azzal a mondattal kezdte, hogy "Ne féljetek!". Ez az üzenet most is érvényes. Elsősorban szomszédainkkal kell testvéri szeretetben élnünk. Szükségünk van egymás termékeire, szolgáltatásaira és kultúrájára, mert az "öreg Európa" bennünket csupán piacnak tekint, ahol a bővít el lehet adni."

A határainkon kívül élő magyarság el akarja élni, hogy a maga életét maga szervezhesse. Törekvései gyakran félelmet keltenek a többségi nemzetben. De mozgalmunk egyik román tagja épp ezen a téren ad komoly érveket a kezünkbe. Gabriel Andreescu rámutat: Ahogyan egy embernek joga van a magánélethez, a közösségeknek is joguk van hozzá. Egy tisztességes társadalmi élet igényli az egyéni jogok kiegyensúlyozott gyakorlását. Ugyanígy a társadalmi béke magába foglalja a beismerést (a hibák megvallását) és a közösségek magánéletének harmonikus gyakorlásához való jogot, legyen az többség vagy kisebbség. Kötetünk egyik legnagyobb ajándéka lehet ez a fogalom: közösségek magánélete.

Tele vagyunk hát reményt keltő jelenségekkel. Felismertük: Közép-Kelet-Európában az egymással hagyományosan utálkozó szomszédos országok egymásra vannak utalva. El kell fogadnunk egymás hagyományait és jóban kell lennünk egymással. Ez mindannyiunk érdeke, hiszen siker csak közösen képzelhető el. D. Horváth Gábor mondta ezt, Stefan Hrib kitüntetésekortartott laudációjában.

Történelmünk folyamán hosszabb ideig tartott a feszültség mentes együttélés, mint az acsarkodás ezért hihetjük, hogy a megbékélés és együttműködés megvalósítható. De ennek feltételei vannak. Az egyik feltétel a türelem. Kabdebó Lóránt megfogalmazásában problémáinkat nekünk, itt helyben kell megoldani. Egymás között, békességes egyeztetéssel. Az értékek - a másik értékeinek is! - megbecsülésével. Addig kell csiszolni, amíg az együttélés remek példájává nem lehetünk. A Koh-i-noor koronaékszerre csiszolásával is évezredek teltek el. A másik feltétel lelki természetű. A lendvai Bence Lajos adja ki a parancsot: Mi, önnön határainkat lebontani nem képes, sztereotípiákkal és más előítéletekkel körülvett magyarok béküljünk meg önmagunkkal is.

Térjünk vissza kiindulópontunkhoz. Nekünk közép-európaiaknak az egész kontinens számára szóló üzenetünk, sőt feladatunk van. A régiókon belüli megbékélés és együttműködés ennek fényében nem cél, hanem eszköz, hogy történelmi hivatásunknak megfeleljünk.

Tudunk-e ezért a feladatért lelkesedni? Merítsünk erőt Marko Zunic szavaiból: Érdemes-e az életünket ugyanazon múlt rabjaként leélni? Vagy érdemesebb talán egy új jövő részeként? Van értelme az elmúlt napokon siránkozni vagy érdemesebb inkább mosolyt csalogatni a szomszédunk arcára - szerb, horvát, magyar, bosnyák, mindegy milyen szomszédról is legyen szó..?

Nem léteznek nagy gondolatok, nagy mondatok - egyszerű emberek léteznek csak, akik nagy dolgokra képesek. Ez az egyszerű ember lehetek én is, tehetsz te is. A megbékélésre soha nincs túl korán, és tulajdonképpen minden egyes nappal, ami eltelik, egyre inkább késő van. Amíg van rá szükség, hogy beszéljünk róla, addig van szükség a megvalósításra is.

Induljunk még tegnap. Minden oldalról, határok nélkül. Szinergikusan és feltételek nélkül.

Nem azért, mert mások ezt várják tőlünk, hanem azért, mert erre van szükségünk.

Nem mint horvátok. Nem mint szerbek.

Mint emberek.

Ne kövessünk példákat.

Mutassunk inkább példát.